

Aleg. 181.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Grossa
w sprawie gorzelnianej.

Wysoki Sejmie!

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. października 1889 przydzielono wniosek p. Grossa komisyi gospodarstwa krajowego.

Komisyja mając go sobie poruczonym i zbadawszy naturę jego treści, dotyczącej kwestyi gorzelnianej i z nią tak ściśle złączonej kwestyi rolniczej w Galicyi, uważa za stosowne i potrzebne przed omówieniem sposobów zaradzenia złemu i zastanowieniem się nad środkami, mogącymi naszymu w swych podwalinach zagrożonemu gorzelnictwu przyjść z pomocą, zwrócić się nieco w przeszłość niedaleką i nprzvtomnić sobie tory, na które gorzelnictwo w ostatnich czasach mimo woli wprowadzonym zostało.

Jak wiadomo, przeprowadził rząd w roku przeszłym ustawę o opodatkowaniu spirytusu z dnia 20. czerwca 1888, i takież daty ustawę o kontyngencie. Reprezentacya nasza w Radzie państwa z wyższych względów państwowych przyjęła te dwie ustawy, mające na celu wyższe opodatkowanie spirytusu i ograniczenie jego produkcji a pociągające za sobą obliczyć się niedające przez ustawodawców samych następstwa dla naszych rolniczych gorzeln i w kraju.

Pomijając już kwestyę tylekrotnie omawianą, zmiany tak dla nas odpowiedniego systemu pauszalnego na inny o wiele uciążliwszy, już z tego powodu nawet, że usuwa się z pod bezwzględnej i słusznej kontroli władz skarbowych a skutkiem tego utrudnia egzystencyę legalnie postępujących wobec innych (wprawdzie wyjątków tylko) tę legalną drogę obchodzących, stwierdzić wypada, iż nowe te ustawy pod wielu względami przykre dla gorzelnictwa wywarły skutki.

Skutki te objawiły się najpierw w materyalnych stratach, które wszyscy bez wyjątku właściciele gorzeln ponieść byli zmuszeni, chcąc się zastosować do wymagań nowej ustawy spirytusowej, wymagań ściśle z góry nie określonych, a często przez organa skarbowe źle objaśnionych, pociągających za sobą kilkakrotne przeróbki jednych i tych samych naczyń, sprawianie nowych i wiele innych tego rodzaju trudności przygotowawczych. Że wydatki te znacznymi być musiały, służyć może za dowód okoliczność, iż między datą ustawy nowej a rozpoczynającą się, następną kampanią gorzelnianą pozostawał czas ledwie dwu i pół miesięczny, zbyt krótki, by to, co koniecznie zrobionem być miało, można tanio wykonać, a będący powodem łatwo do wytłumaczenia znacznego podrożenia materyału i robocizny.

Dalszem trudnem do wprowadzenia w życie następstwem nowego systemu opodatkowania spirytusu była konieczność zastosowania się do wszystkich przepisów wykonawczych nowej ustawy o opodatkowaniu gorzelń, przepisów zabezpieczających skarb państwa od defraudacy i normujących kontrolę organów skarbowych w tym względzie. Oprócz przepisów wykonawczych do ustawy o opodatkowaniu gorzelń w roku 1888 wydanych, wyszły najrozmaitsze dalsze rozporządzenia władz skarbowych w roku obecnym; rozporządzenia częstokroć przez niższe organa skarbowe mylnie tłumaczone i w sposób tak niewłaściwy zastosowywane, iż przez to właściciele gorzelń na liczne przykrości i znaczne straty narażeni zostali.

Trudności w zastosowaniu się do owych wszystkich, często w praktyce przeprowadzić się nawet nie dających rozporządzeń, nie były jedynie udziałem właścicieli gorzelń i producentów okowity. Dzielić się nimi musiały i niższe organa skarbowe przy ich przeprowadzeniu i zastosowywaniu, w obec faktu, iż z tym nawałem i ogromem rozporządzeń ani czasu, ani możności rozpoznania się nie miały.

W rządzie tych licznych rozporządzeń, które głównie ochronienie skarbu państwa od możliwej defraudacy na oku miały, w skutkach zaś swych praktycznych jedynie ucziwego przedsiębiorcę na rozliczne trudności narażały, a właściwego swego celu nigdy dopiąć nie zdołają, znajdowały się jednak i takie, które wprost niesprawiedliwemi nazwać należy; że tu wspomnę tylko o rozporządzeniu Wysokiej krajowej Dyrekcji skarbu do L. 74.583/889, nakazujące swoim organom podwładnym, by w przyszłości przy miesięcznych obrachunkach stopień alkoholu był liczonem przeciętnie wedle uzyskanego stopnia zeszłorocznej kampanii, lub o szczególe wynikającym z niedokładności aparatów mierniczych (zegarów), na podstawie której to niedokładności, jeżeli ona dotyczy producenta, tenże obowiązany jest do uiszczenia najniesłuszniejszego podatku, bo od produktu którego się w rzeczywistości nie wyprodukowało i wielu innych tym podobnych.

Zmiana tych wszystkich anormalnych stosunków zdaje się wskazaną i konieczną, jeżeli w ogóle ten przemysł rolniezy, jakim są nasze gorzelnie, ma być od upadku ochronionym.

Wreszcie jednym z względnych następstw nowych ustaw o opodatkowaniu gorzelń i kontyngentowej, jest niemożność u nas zbytu produktu tych gorzelń nawet po cenach w pewnym normalnym stosunku do kosztów produkeyi stojących. Tylko względnem następstwem nowych ustaw nazwaliśmy ten objaw, gdyż wiele innych, jeszcze wydanie nowych ustaw poprzedzających przyczyn i powodów złożyło się na to.

Do bezpośrednich złych następstw ustawy o opodatkowaniu gorzelń, należy bezsprzecznie w pierwszym rządzie wysoki podatek, którym produkt ten obciążono; należy dalej znaczne zmniejszenie się konsumcyi okowity w kraju, zmniejszenie, którego procent przy uchwaleniu ustawy zbyt optymistycznie obliczonym został, a spowodowane z jednej strony kwestją ceny i coraz bardziej zakorzeniającą się wstrzeźliwośćią od trunków w ogóle u niższych warstw społeczeństwa naszego, z drugiej strony zastąpieniem okowity tańszymi gatunkami piwa; — należy wreszcie i ta okoliczność, iż zbyt pewnej, weale znacznej ilości produkowanej w kraju okowity, mający swój zwykły, normalny odpływ poza granice kraju, a nie objęty urzędowemi datami eksportu, wskutek zmienionych warunków i okoliczności, nową ustawą wywołanych, stracił swą rację bytu, z kraju wyjść nie mógł i zaciężył tem samem na całej reszcie produkeyi spirytusowej w kraju.

Ustawa kontyngentowa zaś, której cechą być miało równomierne do potrzeb kraju zastosowane rozdzielanie produkeyi spirytusu, również w wielu wypadkach chybiła swego celu, gdyż pomimo przyjętych słusznie pewnych norm przy jego rozdziale, a mianowicie z przecięcia produkeyi poprzedniego trzechlecia pochodzących, podstawy tych norm nie zawsze za słuszną ocenę przy rozdziale kontyngentu służyć mogły, a zwłaszcza w wypadkach, gdy z jednej strony producent pomimo obszernego terytorjum, wskutek zbiegu okoliczności, produkeyę swą właśnie w tem, za normę służyć mającem trzechleciu, ograniczyć był zmuszonym, lub odrotnie producent szczęśliwym trafem w tem trzechleciu, traktując ten przemysł więcej jako przedsiębiorstwo fabryczne, znaczną produkeyę nawet na mniejszem terytorjum wykazać potrafił.

W obec tych wszystkich wyżej przytoczonych okoliczności, znajduje się nasz przemysł gorzelniany w stanie opłakany; jego dalszy byt i istnienie są zagrożone, a skutki tego stanu rzeczy w jak najprzykrzejszy sposób oddziaływałyby musiały tak na rolnicze stosunki kraju w ogóle, jak też na znakomite współdziałanie tegoż kraju wobec skarbu państwa, jeżeliby szybka i skuteczna sanacja tych stosunków nie miała jak najrychlej nastąpić.

Nasze gorzelnie rolnicze, — a tylko takie posiadamy obecnie w kraju — nie mając zapewnionej podstawy swego bytu, znalazłyby się w groźnym położeniu, a o ileby upadek tychże oddziałów niekorzystnie na ogólny stan rolnictwa w kraju, osądzić może każdy, znający dokładnie te stosunki. Przeważna część naszych większych gospodarstw, w których się znajdują rolnicze gorzelnie, tak ścisłym i bezpośrednim z nimi złączona węzłem, że upadek tych ostatnich straszny przewrót w całym trybie tych gospodarstw wywołać by musiał, a w bardzo wielu wypadkach stałby się powodem ruiny iah właścicieli. Lecz nie tylko dla właścicieli większych gospodarstw, byłby upadek ten gorzelnii w skutkach swych fatalnym, ucierpiećby na tem musiała bardzo wielka część naszej najuboższej ludności wiejskiej, przez odjęcie jej znacznych zarobków, połączonych z uprawą i zbiorami ziemniaków i całym szeregiem zajęć, które prowadzenie gorzelnii za sobą pociąga.

W konsekwencji powyżej przedstawionego stanu rzeczy i wszechstronnie smutnych następstw, któreby upadek gorzelnii wywołać musiały, nasunie się pytanie, kto złe usunąć, lub przynajmniej złagodzić jest w stanie. Na pytanie to z całą szczerością i stanowczością odpowiedzieć wypada i wskazać rząd centralny. Tylko i jedynie rząd, mając do dyspozycji cały szereg dat, ilustrujących wyżej skreślony obraz, rozporządzając władzą, może w dobrze zrozumianym interesie własnym zmienić stan rzeczy o tyle, żeby był znośnym i dalsze istnienie naszych gorzelnii możliwym uczynił. Nie jest i nie może to być zadaniem reprezentacji kraju wejście w meritum sprawy o tyle, by wykazać owe wszystkie szczegółowe życzenia, których ziszczenia, ze względu na potrzebę utrzymania naszych gorzelnii rolniczych przy życiu, wszyscybyśmy gorąco pragnęli. Może to być jedynie zadaniem ankiety fachowej z odpowiednich osobistości złożonej, z której zadaniemby było przedstawienie rządowi odpowiednich wniosków; tej osnowy też rezolucję przedstawia komisya Wysokiemu Sejmowi na końcu swego sprawozdania.

Pomimo tego, co wyżej powiedziano, nie może komisya nienaszkiewać, chociażby pobieżnie, owych dwóch górujących w całej sprawie momentów, i sądzi, że jej zdanie, jako wyraz życzeń kraju, suadniej uważanem być może.

Momentem pierwszym jest znakomite utrudnienie producentom okowity prowadzenia ich gorzelnii z powodu niemożności zastosowania się do wszystkich przepisów wykonawczych ustawy o opodatkowaniu gorzelnii i całego szeregu późniejszych rozporządzeń, często wprost niewykonalnych. Otóż zmiana o ile możności na lepsze w tym kierunku, przez cofnięcie jednych przepisów, złagodzenie drugich, wreszcie zastosowanie odpowiedniej interpretacji do innych byłaby wskazaną i możliwą.

Momentem drugim zapewne o dużo ważniejszym od pierwszego, gdyż o ile pierwszy utrudnia egzystencję gorzelnii rolniczych, drugi tę egzystencję bezwzględnie uniemożliwia, — jest trudność zbytu okowity. Tu przedewszystkiem byłoby pomocą inaugurowanie przez rząd innego jak dotychczas sposobu zapatrywania się na stosunek gorzelnii fabrycznych do rolniczych i rozdział całego kontyngentu jedynie między te ostatnie, tu należałoby zwrócenie uwagi rządu na to, co się w drugiej połowie monarchii w kierunku obejścia obowiązujących ustaw czyni; tu wskazanem i koniecznem byłoby ułatwienia przewozowe i żniżki wysokich taryf kolejowych; tu pomocnemby było pomieszczenie całej ilości denaturowanego spirytusu, używanego do różnych fabrykacji w ramach kontyngentowanego spirytusu; tu wreszcie rząd wszelkie umożliwienie eksportu naszego spirytusu powiniem sobie postawić jako jedno z najważniejszych zadań swego działania w tym kierunku.

Nie przesądzając zaś już teraz wszelkiej akcji, którą rząd w tym względzie, czy na podstawie spostrzeżeń i wskazówek ankiety, czy też z własnej inicjatywy rozpocząć zechce, — i w przeświadczeniu, że odpowiednią reformą stosunków uzdrowienia potrzebujących, przyjdzie naszemu gorzelnictwu z pomocą, — komisya gospodarstwa krajowego wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucję :

R e z o l u c y a.

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, aby raczył :

po 1.) zwołać jak najrychlej ankietę, złożoną z osób fachowych, przemysłem gorzelnianym się zajmujących i na podstawie uczynionych przez nią wniosków zmodyfikował wydane dotąd przepisy wykonawcze do ustawy o opodatkowaniu gorzelń z dnia 20. czerwca 1888 Dz. u. p. N. 95.

po 2.) by dla unormowania zbytu okowity, usunął te wszystkie przeszkody, które zbyt ten bądź utrudniają, bądź uniemożliwiają.

Lwów dnia 16. listopada 1889.

Przewodniczący :

L. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca

Stanisław Stadnicki w. r.